

Nærings- og fiskeridepartementet

Vår ref.:
[Navn]Deres ref.:
[Navn]Dato:
18. september 2024

Innspill til regjeringens arbeid med havbruksmeldingen

Tekna er fagforeningen for 110 000 naturvitere, teknologer og studenter. Våre medlemmer har høyere utdanning og representerer viktige kunnskapsmiljøer i Norge, både i offentlig og privat sektor. Våre medlemmer har mastergrad eller mer fra tekniske og naturvitenskapelige fagområder.

Tekna viser til pressemeldingen om innspillsmøte for den kommende havbruksmeldingen 27.08.2024 som baserer seg på NOU 2023:23 Helhetlig forvaltning av akvakultur for bærekraftig verdiskaping.

Utredningen tok for seg forvaltningen av akvakulturen i Norge, og legger et høyt ambisjonsnivå for å sikre en mer bærekraftig vekst i produksjonen innen norsk akvakultur. Tekna støtter flere av utvalgets problembeskrivelser og forslag til tiltak, men Tekna etterlyste i mer konkrete tiltak for å redusere dødeligheten og bedre fiskevelferden. Tekna har derfor klare forventinger til at havbruksmeldingen må inneholde flere konkrete tiltak enn hva utredningen gjorde.

Tekna har tidligere tatt til orde for et politisk taktskifte for å sikre næringens fremtid og en bærekraftig utvikling. Etter Teknas syn er det feilslått å snakke om bærekraft i oppdrettsnæringen, dersom man ikke samtidig tar fiskevelferden mer på alvor. Tekna mener at næringen trenger nye regler som rammer oppdrettere med uholdbar dyrevelferd, og belønner dem som systematisk setter fisken i sentrum. God fiskehelse- og velferd er avgjørende for å lykkes med Norges ambisjoner om økt vekst innen oppdrettsnæringen.

Vi takker for muligheten til å dele våre innspill for å sikre en bærekraftig akvakultur, og står selvsagt til rådighet ved eventuelle behov for avklaringer eller spørsmål.

1. Dødeligheten må ned

For å sikre bærekraft i oppdrettsnæringen mener Tekna vi må ta fiskehelseproblemene på alvor. Et svært viktig poeng for våre medlemmer som til daglig arbeider med fiskehelse og er «fiskens fastlege», er at all vekst i produksjon innen fiskeoppdrett må være forankret i god dyrevelferd. Som et minimum mener vi derfor det må være kriterier for nivå av overlevelse gjennom en produksjonssyklus. Dette må også gjelde for nye typer produksjonsformer og tillatelser. Tekna har høye forventninger til at det kommer krav til dødelighet i den kommende dyreveldferdsmeldingen og at havbruksmeldingen bygger videre det.

Tekna mener at nye konsesjoner og produksjonsvekst bør gis med forutsetning om bedre helhetlig fiskehelse.

Tekna mener det vil være hensiktsmessig å ta utgangspunkt i dødelighetshistorikken til ulike produksjonsområder og ha grenser på produksjonsområdenivå som kan revideres ettersom forholdene forbedres. Tekna mener at offentlige krav er nødvendig for å få ned dødeligheten i næringen. Vi har forståelse for at en grense på fem prosent vil være urimelig hard i enkelte prøvede områder, og vil derfor foreslå en trinnvis forbedring. Innen 2028 bør kravet om dødelighet på fem prosent gjelde samtlige oppdrettsanlegg i Norge.

Tekna mener at et krav om fem prosent dødelighet på sikt må gjelde samtlige oppdrettsanlegg i Norge.

Tekna mener i likhet med veterinærinstituttet¹ at det må komme tiltak og krav som gjør at vi styrer ned mot en dødelighet på fem prosent. Det er store variasjoner når det kommer til dødelighet i de ulike produksjonsområdene, og vil kreve en systematisk tilnærming basert på produksjonsområdet det gjelder. En alternativ løsning ville vært at dette blir vurdert på selskapsnivå. Tekna mener at selskaper som drifter forsvarlig i ett område med et generelt høyt nivå på lakselus, ikke bør straffes for andres forhold. Enkeltlokaliteter som har gjentakende utfordringer med høy dødelighet og dårlig velferd, bør kunne være aktuelle kandidater for nedtrekk.

Tekna mener det må finnes minimumskrav på dødelighetsnivå som må nås for å kunne få innvilget produksjonsvekst. Kriterier for lavere dødelighet knyttet til vekst vil være det viktigste virkemiddelet for å få til en forbedring i dagens vedvarende, og i flere tilfeller uholdbare, fiskevelferd i en del anlegg.

¹ [Vil ha under fem prosent dødelighet i sjøfasen \(kyst.no\)](https://www.kyst.no)

2. Dødelighet inn i trafikklyssystemet

Tekna mener et annet viktig tiltak for å bedre velferden i oppdrettsnæringen er å videreutvikle trafikklyssystemet med flere indikatorer. Etter Teknas syn så er det ingen gyldige argumenter for at dødelighet ikke skal kunne inkluderes i dagens trafikklyssystem med umiddelbar virkning. Dette vil være et svært viktig tiltak for å bedre situasjonen i næringen. Videre mener Tekna at man på sikt må iverksette tiltak som kraftig reduserer lus, rømming, eggutslipp fra lus, og ressurser på avveie. Velferdsindikatorer bør også være en del av fremtidens trafikklyssystem. All erfaring tilsier at slike tiltak må iverksettes gradvis for å sikre forutsigbarhet for næringen, samtidig som at fiskehelsen blir ivaretatt i alle ledd av prosessen.

Tekna mener at konkrete, målbare kriterier for lavere dødelighet knyttet til vekst vil være det viktigste virkemiddelet for å få til en forbedring i oppdrettsnæringen.

3. Miljøfleksibilitetsordningen

Tekna er positive til innføring av en miljøfleksibilitetsordning, som innebærer at aktørene kan få økt tillatelseskapasitet ved å velge produksjon med null- eller lavutslippsteknologi framfor annen teknologi, og anser dette som et viktig tiltak som kan redusere akvakulturindustriens belastning på miljøet og bli en bærekraftig næring. Etter Teknas syn vil miljøfleksibilitetsordningen kunne bidra til å redusere de vedvarende og svært problematiske utfordringene med lakselus, samt de indirekte konsekvensene av håndtering av lakselus. Dersom miljøfleksibilitetsordningen innrettes på riktig måte mener Tekna at næringen vil kunne få bukt med lakselus.

Tekna mener at følgende fire forutsetninger må være til stede for at ordningen skal fungere etter hensikten:

1. Miljøfleksibilitetsordningen må innføres som en integrert del av akvakulturtiltelsessystemet, slik som det er foreslått i NOU 2023:23. Dette er en forutsetning for at eksisterende fiskeoppdrett med stor miljøpåvirkning flyttes over i anlegg med tilnærmet lusefrie systemer, og lavere miljøpåvirkning. Tekna mener at en miljøfleksibilitetsordning som er integrert i tillatelsessystemet vil stimulere til teknologiutvikling og legge til rette for at nyutviklet teknologi tas i bruk. Teknas håp er at dette vil gi raske resultater for miljøet.

Tekna anser ikke lukkede anlegg som det eneste alternativet i miljøfleksibilitetsordningen for å bedre forholdene i næringen. Tekna mener at det også kan være et alternativ å flytte etablerte anlegg fra fjorder med høyt påtrykk ut i mer eksponerte lokaliteter. Der må naturligvis de samme kravene gjelde: tilnærmet lusefrie systemer og

lave miljøutslipp, sammen med spesifiserte krav til lav dødelighet og god fiskevelferd.

Tekna ønsker på samme tid at det fortsatt skal være muligheter for FoU- og forskningstillatelser, da disse tillatelsene anses som viktige for at mindre aktører skal få anledning til å etablere seg og utvikle ny teknologi til næringen. Denne formen for særtillatelser gir muligheter for gründere å etablere seg i havbruksbransjen og gir et mangfold av aktører i næringen. Tekna mener at tillatelser bør kunne gis, men at det må stilles strengere krav til både biosikkerhet, fiskehelse og velferd. Dette innebærer krav om utslipp, lakselus og rømming.

En innstramming av antallet andre særtillatelser vil etter Teknas syn være viktig for å bedre fiskevelferden i næringen, da dagens system med unntak fra trafikklyssystemet er uheldig. Tekna støtter derfor i sum denne innstrammingen, men ber Stortinget se på hvordan den nye ordningen kan innføres uten at den går på bekostning av mindre selskapers evne til å etablere seg i næringen.

2. Innslagspunktet for når kapasitetsjustering skal inntreffe eller «innbyttefaktoren» må settes til riktig nivå, for at den skal fungere som en reell motivasjonsfaktor for oppdrettsselskapene. Dette er avgjørende for å sikre at selskapene benytter seg av miljøfleksibilitetsordningen. Etter Teknas syn vil et riktig nivå være et nivå som gir tilstrekkelig insentiv til næringen, men som ikke går på bekostning av den totale miljøpåvirkningen. Det er avgjørende at ordningen også lykkes med å redusere miljøpåvirkningen. Det er liten nytteverdi i å redusere eller fjerne lakselusproblemet hvis andre påvirkningsfaktorer øker som et resultat av biomassevekst gjennom miljøfleksibilitet. For å sikre at de nye løsningene blir best mulig for oppdrettsfisken mener Tekna at det samtidig må stilles strenge krav til god fiskevelferd og lav dødelighet.

I NOU 2023:23 drøftes størrelsen på innbyttefaktoren, men foreslår ikke et konkret tall for veksling. Tekna mener at en innbyttefaktor på 2:1 vil være rimelig. Samtidig stiller vi oss positive til en høyere innbyttefaktor i produksjonsområder med moderat og uakseptabel miljøpåvirkning, så lenge selskapene kan vise til tilnærmet nullutslipp av organisk materiale og andre patogener i tillegg til et tilnærmet nullutslipp av lus. En høyere innbyttefaktor i disse produksjonsområdene vil kunne stimulere til en raskere omlegging til null eller lavutslippsteknologi. Dette vil bidra positivt til miljøstanden, og verdien for miljøet og samfunnet vil være stor i disse områdene.

3. Dersom den foreslåtte miljøavgiften skal fungere som en slags «pisk» i samspill med tilbudet om økt maksimalt tillatt biomasse (MTB), så må

den innrettes riktig slik at oppdretternes insentiver til å ta miljøhensyn styrkes. I NOU 2023:23 ble flere typer miljøavgifter, deriblant avgift på utslipp av lakselus, kobberutslipp og avgift på rømt fisk drøftet. Vi tror at en avgift på produksjon av oppdrettsfisk der miljøpåvirkningen er høy, som fra åpne merder, blir sentralt for at miljøfleksibilitetsordningen skal fungere etter hensikten. På samme måte som at en innbyttefaktor kan være høy i begynnelse og gradvis reduseres, vil en lav miljøavgift som gradvis økes over tid være et effektivt virkemiddel. Dette virkemiddelet vil med stor sannsynlighet akselerere en overgang til ny og mer miljøvennlig produksjonsteknologi.

4. Vi vil understreke at både opprinnelig MTB, og økningen man kan få gjennom miljøfleksibilitetsordningen, må disponeres i anlegg med krav til et tilnærmet lusefritt system. Dette er i tråd med det foreslås i NOU 2023:23, og noe vi anbefaler tas med i havbruksmeldingen.

4. Lavtrofisk havbruk

Tekna er positive til at det legges til rette for økt produksjon av lavtrofiskearter og mener lavtrofisk havbruk kan være med på å møte etterspørselen etter biologiske ressurser fremover til mat, fôr, energi, industriprodukter og karbonlagring. Tekna støtter Bellonas innspill om at det er behov for et veikart for hvordan Norge skal møte det økende behovet for bærekraftig biomasse. Tekna mener at et sentralt punkt for å lykkes med industrialiseringen av lavtrofisk havbruk vil være en FoU-satsning på prosesseringsteknologi for marin biomasse.

Med vennlig hilsen

Line Henriette Holten
generalsekretær